

dései. E problémák, s az egész kísérlet az infrastruktúra fejlesztésének, valamint a könyvtárak és információs szervezetek összefogásának szükségességét jelzi. Kiderült az is, hogy noha számos nemzeti könyvtárnak van már saját honlapja, kevés köztük az igazi tudásalapú. Szükség van a tartalom minőségének fejlesztésére is.

A Hálón való magatartásunkat eddig a cirkálás és a szörfözés szavak jellemezték. Ezt a jövőben fel kell, hogy váltsák a *tanulás* és az *alkalmazás* kifejezések. De hogy lehet ezt elérni, ha a hozzáférhető digitális információk nem tudásalapúak és magas színvonalúak?

Ahhoz, hogy egy könyvtár az információk tárolójából információsztolgáltatóvá lépjen elő, meg kell próbálnia választ adni a következő kérdésekre:

- Hogyan teheti információs forrásait digitális formában is elérhetővé?
- Milyen anyagi források érhetőek el e munkára? Hogyan segíthet a globális összefogás e limitált források maximalizálásában?

- Az információs források mely része osztható meg, tehető elérhetővé szerzői jogi problémák nélkül?
- Hogyan lehet elérni, hogy a felhasználók magas színvonalú digitális információs forrásokat találjanak?

E kérdésekre válaszolni nem könnyű, nagy kihívás elé állítják az információs szakembereket. Egy biztos: a technológia és az infrastruktúra kétszen áll arra, hogy újra eljátszadozunk az egyetemes könyvtár évszázadokra visszanyúló gondolatával. (A szerző ezután grafikus tárlattal mutatja be a GDL-ben elérhető intézményeket. Kelet-Európából 5 honlap kapcsolódik a rendszerbe, ezek közül egy magyar: az Országos Mezőgazdasági Könyvtár honlapja.)

/CHEN, C.: Global Digital Library Initiative: prototype development & needs. = Microcomputers for Information Management: Global Internetworking for Libraries, 13. köt. 2. sz. 1996. p. 133–164./

(Koreny Ágnes)

Körséta az Internet Könyvtárban

„Éjfélkor kezdődik a nap” – ez a felirat áll a csak a kibernetikus térben látható *Internet Public Library (IPL)* honlapjának alján. Ekkor kezd ugyanis a személyzet munkához: átnézik és megválaszolják az elektronikus postán a világ különböző részeiről érkezett leveleket. De a mottó kifejezi a munkatársak állandó készenlétét is arra, hogy a lehető legjobb online szolgáltatást nyújtsák.

Az IPL ötlete a University of Michigan School of Information and Library Studiesban született 1995 januárjában. A könyvtárak, könyvtárosok és a könyvtárügy, illetve az osztott hálózatos környezet kapcsolatát akarták e sajátos módon vizsgálni. Márciusban „meg is nyílt” az IPL, amely mára már komoly költségvetéssel, több főfoglalkozású munkatárssal dolgozó, 107 országból származó több ezer kérdést megválaszoló szolgálatá fejlődött.

Mire használható az IPL?

- Referenzkérdések tehetőek fel.
- Szerezett, annotált kapcsolatokat lehet keresni bármely témában jó minőségű Internet forrásokhoz.
- Több mint 3000 digitális folyóirat, újság és könyv érhető el rajtuk keresztül.
- Fiatalok kereshetik fel gyermek és ifjúsági „részlegüket”, de van online tanterem és kiállítás is.
- A könyvtárosok számára szakmai forrásokat kínálnak.

Az IPL-t a <http://www.ipl.org/> címen kereshetjük fel. Itt egy olyan egyszerű, grafikus megoldásoktól lehetőleg mentes honlapot találunk, amelyben

könnyű eligazodni, és azok számára is élvezhető, akik szerényebb technikai háttérrel, adatátviteli kapacitással kívánják használni. Az oldalak egységes formája javítja az áttekinthetőséget, és számos online űrlap és közvetlen e-mail kapcsolat szolgálja a jobb és gyorsabb kommunikációt. Az IPL felépítése nagyon hasonlít a hagyományos közművelődési könyvtárakéhoz.

A *tájékoztató részleghez* rövid, tárgyyszerű kérdésekkel vagy Internet források után nyomozva érdemes fordulni. A leggyakrabban feltett kérdések és a rájuk adott válaszok külön rovatban szerepelnek; érdemes előbb itt tájékozódni. Egyéb kérdésekre egy-két napon belül elektronikus postán válaszolnak. Nem vállalkoznak kimerítő irodalomkutatásra egy-egy témakörben, de 1100 jól megválasztott Internet forráshoz vezetik el a kérdezőt. A források közötti válogatás fő szempontjai: a tartalom használhatósága, a következetes karbantartás, a szöveges interfész, és a forrásban megadott kapcsolatok aktualitása. A forrásokról annotációt készítenek, amely tartalmazza az ismertetésen kívül a készítő adatait és a kulcsszavakat. Ezeket túl az is segíti az eligazodást, hogy a forrásokat témakörök és altémakörök szerint csoportosítják.

Az *olvasóterem* elektronikus katalógus közvetítésével vehető igénybe. Ez a katalógus egyszerű keresési lehetőséget teremtve elvezet több mint 2000 online, többnyire klasszikus szépirodalmi könyvhöz (szerző vagy cím alapján), 700 folyóirathoz (cím vagy tárgykör szerint) és 1000 újsághoz

(cím, kiadási hely szerint). Terveik között szerepel az összetett keresési lehetőség bevezetése.

A *gyermekrészleg* a 4–14 éves korosztályt, illetve szüleit, nevelőiket látja el illusztrált, érdekes „olvasnivalóval”, de kérdések tehetők fel itt népszerű szerzőknek, elolvashatók a gyerekek olvasónaplói, a Dr. Internet rovatban matematikai és természettudományos ismeretek lehettek, és időnként íróversenyt rendeznek a kicsik számára.

Külön figyelmet fordítanak a *tizenévesekre*. Az egyetemről-főiskoláról szóló hírek mellett szórakozási lehetőségekre, klubokra hívják fel a figyelmüket, de van kimondottan rájuk szabott szépművészeti, irodalmi és társadalomtudományi oldal is.

A *könyvtárosok számára interaktív fórumot* igyekeznek teremteni az ismeretek és tapasztalatok kicserélésére számos témakörben: könyvtárak és technológia (pl. Internet, OPAC), a munkában felhasználható források (tájékoztatási és gyarapítási segédletek stb.), a könyvtárosokat és információs szakembereket foglalkoztató aktuális kérdések (szerzői jog, a könyvtárak társadalmi képe stb.), szakmai fejlődés (szakmai kapcsolatok, eseménynaptár, állások stb.), könyvtárak és könyvtá-

rosok tájékoztatása (pl. az elektronikus katalógusokról, a könyvtárosképzésről, szakfolyóiratokról és tájékoztatási segédletekről).

Számos kisebb „részleg” található még a könyvtárban. Foglalkoznak az *internetes kereséssel*, meg lehet ismerkedni a keresőgépekkel, és van egy ún. all-in-one, különböző keresőeszközöket egyesítő keresőlap. A *tanterem* a számítógéphasználat oktató célzatú interaktív tanulását teszi lehetővé egyebek mellett. Megkíséreltek egy *virtuális közösséget* létrehozni a telnet MOO (Multiuser Object Oriented) környezetében, de ez még problematikus. A *kiállítóteremben* digitális „kiállítási tárgyak” láthatók, és hasonlók készítésére ösztönzik a nézőket.

Az IPL nem kíván a hagyományos könyvtár helyébe lépni. Inkább meg akarja mutatni, mire jó a hagyományos könyvtári szemlélet a meglehetősen kaotikus elektronikus térben. Hiperlinkekkel irányított bemutató segít eligazodni ebben a sajátos könyvtárban.

/PACK, T.: A guided tour of the Internet Public Library. = Database, 19. köt. 5. sz. 1996. p. 52–56./

(Orbán Éva)

Lengyel törekvések a tudományos-műszaki információs rendszer törvénybe foglalására

Alighogy elkészült a tudományos-műszaki tájékoztatás 2000-ig tartó fejlesztésének programja, törvénytervezet is született a tudományos-műszaki tájékoztatás országos rendszeréről. Ez a tervezet nem első a maga nemében, ui. a 80-as évek végéig több változatban is kimunkálták e tevékenység törvényi szabályozását. Ezek azonban a társadalmi és intézményi átalakulások forogtagában sorra-rendre megfeneklettek, majd mintha meg sem születtek volna, sokáig hallgattak róluk.

1993-ban a *Tudományos Kutatási Bizottság* (Komitet Badań Naukowych) egyik határozatával életre hívta azt a grémiumot, amelynek tiszte az országos tájékoztatáspolitikai kérdéssel való foglalkozás lett (Zespół do Spraw Krajowej Polityki w Zakresie Informacji Naukowej). A szóban forgó dokumentumokat e grémium egyik munkacsoportja dolgozta ki 1994 és 1997 között.

Magáról a fejlesztési programról lapunk korábban már közölt referátumot (TMT, 1998. 1. sz. p. 42.). Itt egy olyan közleményre hívjuk fel a figyelmet, amely a program rendszerszervezéssel, a tudományos információk használóival és információs szükségleteikkel, az információvagyonnal

kapcsolatos elképzeléseit magyarázza immár a törvénytervezet meghagyásaival és rendelkezéseivel összhangban. Ezenkívül az országos információs rendszer fejlesztésének koordinálásával is foglalkozik; e feladatot – akárcsak a törvénytervezet – magasan pozicionált szervre, a Tudományos Kutatási Bizottságra bízná.

Ami a törvénytervezetet illeti: időközben máris intézményi véleményezési folyamat keretében tesztelték. A többség pozitív reflexiói mellett ellenvélemények is megfogalmazódtak a tervezettel szemben. Így mindenekelőtt a majdani törvény nevével kapcsolatban merült fel több ötlet (törvény a tudományos-műszaki tájékoztatásról; törvény az információs tevékenységről a tudomány és a technika területén; törvény az információs szolgáltatásokról), mígnem a *törvény a nyilvánosan hozzáférhető tudományos-műszaki információkészletekről és az információs tevékenységről* elnevezés mellett döntöttek.

Többen felvetették, hogy ugyan mi szükség van erre a törvényre. A válasz: nélküle az országban nem képzelhető el a továbbiakban érdemi információs tevékenység, mivel